

Tamás Dénes

A TÓ

REGÉNYRÉSZLET

Sokan gondolják, tavak csak érett asszonyok fiatal, pelyhedző állú legények iránt érzett beteljesületlen szerelméből tudnak megszületni. A féltékenység és a bosszúvágy könnyen összezavarja elméjüket. Keserű átkuk kővé változtat embert, állatot, házat. Űzött kóborlásaik során tüskék szagatják meg ruhájukat, letépik fátylukat, s ahová a fátyoldarabok leesnek, ott sóvirágok nyílnak, alattuk sóhegyek növekednek. Vándorlásuk egy hegy tetején ér véget. Leroskadnak a sziklára, ott sóhajtoznak, nyögnek bánatukban, miközben szemeikből megállíthatatlanul patakszik a könny, s összegyűl lent az aljban.

Mások szerint tavat leginkább szűzlányok sikolya tud fakasztani. Ami akkor szakad ki belőlük, amikor vállukon rézcsapós ostor csattan. Az ostor hegye nyomán kiserked a vér patyolatfehér húsukból. Sikolyuktól elfeketedik az ég, villámlik, mennydörög, recsegnek-ropognak a fák, megindul a föld, ingadozni kezd a hegyorom, míg egyszer csak összeomlik. Helyén gyönyörűséges tó fakad fel, amiben hattyúk úszkálnak. A hullámok telt lánykeblek kivillanó fehérségét hordozzák.

Pedig senkinek sincs igaza. Tavat sem szerelmi bánat, sem metsző fájdalom nem tud felfakasztani. Csak valami olyasmi, ami erősebb mindkettőtől. A vágyakozás őrzöngésénél, a tépő fájdalomnál is. Azt pedig nő, legyen fiatal, érett, idősödő, nem tudja elviselni, kihordani.

Csak egy istennő.

Anáhita vakító reggeli fényben lép ki a hegyoromra. De nem is kilép, ahhoz valamit hátra kellene hagynia. Az ő teljessége azonban nem teszi lehetővé ezt. Ezért most is minden vele marad. A négy egyforma fehér ló, a szél, az eső, a felhő és a jégeső vontatta kocsija is, amivel hordoztatni szereti magát. Csak éppen elsötétítette, ne látszódjék. Elég ő az érkezéshez. Mintha egyáltalán képes volna megérkezni. Hiszen ehhez már lennie kellene valahol. A tiszta meghatározatlanság állapotában, aminek ő is a része, azonban nincsenek helyek. Nincs ott semmi örökkévaló. Csak valószínűségek, lehetőségek vannak. Hogy mi hívja azokat életre, arról nem lehet tudni. Lehet, valakinek csak akarnia kellene, és az istenek újra megjelenének.

De ki képes ma már ilyen akarásra?

Az istenek érkezéséről közvetlenül úgysem lehet tudomást venni. Ahonnan jönnek, ott nincs megfoghatóság, valahová való tartozás. Nincs tér és idő. Ezért képtelenek az istenek a tér és az idő részévé válni. Mégis ahol megjelennek – legyen liget, tó, hegycsúcs, világfa –, ott minden megváltozik. Nem alakul át semmi, csak hirtelen minden elkezd saját maximuma felé törekedni. Abba az állapotba, ahol a legjobb, a legerősebb, a legszebb. Belső fény önti el a tárgyakat, és minden apró részlet határtalan jelentőségű lesz. Mintha csak a gyerekkori rácsodálkozó tekintet színtörésébe hullának bele a dolgok. Ezért lehet Buddha dharma-teste a kert végében lévő sövény. Ezért öltheti magára a széklábak esetleges geometriája a valóság mélyszerkezetét. Egy szoknya elterülő redőzete – micsoda útvesztője a végtelen jelentőséggel bíró komplexitásnak. Nehéz a világnak erről az istenek által megszállt állapotáról beszélni. Nehéz azt leírni. Mert innen a legszebbet kellene mondani. A reggelben, a felhőkben, a hegyek ormán rejtőzött. A párával átítatott levegőből megszövődött. A kövek mélyében összesűrűsödött. A magasságra támaszkodott. Ennél azonban még az is könnyebb, hogy meglássuk és leírjuk az istennőt, amint a kora reggeli vakító fényben saját méltóságába, díszítettségébe öltözve kilép a hegyrompra, a felhők fölé.

Anáhita magas, gyönyörű szűz. Csodálatosan fehér karjai egy kanca mellső lábaihoz hasonlítanak. Arany koronáját nyolcszögletű formában száz csillag ragyogja körbe, mintha folyamatosan szalagok röpnének körülötte. Íves nyakát aranylánc ékesíti, telt mellkasát szorosra fogott, díszítésektől ragyogó öv emeli ki. Száz nőtény hód prémjéből készült bundája csupa ezüstös csillogás, ragyogás. Az egész lénye szerelemre hangolt. A szerelem gyűjtja lángra orcájának rózsáit, teszi kapkodóvá légzésének ütemét. Nincs is igazabb a vágytól reszkető levegővételnél. Egyetlen arckifejezésben az önátadás és a kiszolgáltatottság lüktet összefonódva. A ki-be áramló levegő árapálya az öntudatlanságban bolyongó életről tudósít. Az erős érzések mindig önkéntelen vallomásra készítetik az embereket.

Hát az istennőket.

Anáhita végighordozza tekintetét a hegyek ormain. Mintha millió tűzcsóva lövellne ki az ég felé, felszikkázik a horizont a hegyek fölött. Mint kitért pupilla, lüktet a Nap az égen. A bércek árnyjátékba kezdnek, hol elrejtik, hol előtárlják tisztára sikált vonulataik rücskeit. A világos a sötétre támaszkodik, a levegős a levegőtlenre. A magasság a lenti öleléséből fejt ki magát. A tágasság elrugaszkodik a csökött formáktól, ahhoz, hogy leírhatatlan ívpályákon keresztül hassa át a teret. Újra és újra.

Mintha csak a tér szimfóniája zendülne fel a kopár csúcsok fölött.

Mégsem boldog Anáhita. Azonnal vissza is fogja légzésének iramát. Nincs, akinek felkínálhatná keble hullámszását. Az előbb még rá gondolt. A Bölcs Úrra, a Mindenek Atyjára. Akinek legszebb alakja a delelő nap, a Földet beragyogó fény. Szeme a gyors lovú nap. Ölelésétől a csillagos éjszaka ereszkedik alá. Térdének szorításában hegyek vonaglanak. Lökésétől kontinensek csusszannak odébb. Kilövellése magmakitörés.

Mazda! – szakad fel a vágyakozás az isteni tüdőből.

A gép azonban nem forog magától. Az Alkotó most is elfoglalt, sohasem pihen. Nem elég, hogy fenntartja a kozmikus rendet, ő felügyeli az emberek látható és rejtett cselekedeteit. Örökkévaló harcban áll a hazugság, a sötétség, a halál szellemével. Mindenhol van.

Csak éppen itt nincs sosem.

Anáhita minden reggel kilép a hegyromra. Minden reggel végignézi a hegyek vonulatain. Minden reggel megágyaz pillantásával a találkozásnak első szerelmével, Ahura Mazdával, aki azonban nem jön el soha. Esténként ezért egyre szomorúbban ül fel a szél, az eső, a felhő és a jégeső vontatta kocsijára, és fordul át a korlátlan lehetőségek állapotába. Ahhoz, hogy reggel megint ott legyen a hegycsúcson. Egyre közelebb érzi magához ezt a szakadékok, völgyek szabdalta kopár hegyvonulatot, magányának, feleslegességének emlékművét. Fiatal lányok kicserepesedett ajkának vigasztalan szépsége, olyan ez a táj. Messziről, messziről kell érkezni ahhoz, hogy megszólíthatóvá válhassanak ezek a hatalmas, idedermedt, az évmilliók által felgyúrt, majd lassan kiszikkadt formák. Hogy átfórmálhassa, átszínezhesse őket az istennő szorongó vágyakozása. Ami azonban, ahogy telnek a napok, hónapok, évek, egyre fogy, csak apad, zsugorodik, míg olyanná nem válik, mint lehorzolt térdkalácsok szégyenlős erotikája.

Így messzebbre is elnézhet Anáhita. Már nem csak a hegyek ormait vizslatja. Pillantása messze leér, egészen a hegy lábához, a lejtők, az erdők közelébe. Átfogja az ég és a föld közé kifeszülő távot. Behatol a barlangokba, a völgyek kanyarulataiba, a lombsátrak mélyére. Míg egy nap embereket pillant meg odalent. Egy hatalmas koronájú magyaltölgy alatt álldogálnak úgy harmincan, férfiak és nők vegyesen. Azonban nem tekint közülük felé senki. Csak némán, elveszetten állnak, szinte helyükre dermedve, mintha nem tudnák, mit tegyenek. Fejük féloldalasan mind egy irányba van fordítva, mintha csak onnan várnák valakinek az érkezését. De közben nem tesznek semmit, csak a szemeiket forgatják tétován ide-oda, az értelem minden szikrája nélkül.

„Teremtményeink” – húzza el gunyorosan a száját az istennő.

Gúnyja attól csípősebb, mert tudja, az emberek szeretik az istenek gyermekeinek nevezni magukat. Mintha ettől többek lehetnének, mint amik. Az istenek azonban képtelenek a teremtésre. De nincs is szükségük erre, kielégülnek saját határtalan működésükben. Legfeljebb vágyakozást tudnak kelteni a dolgokban, az emberekben, hogy azok elinduljanak feléjük, növekedésbe kezdjenek, kilépjenek megszokott pályáikról.

De ezek ott lent semmire sem képesek. Tovább nézi az embereket Anáhita, szánakozva ezt a kicsit komplikált kétlábút. Aki középen álló lénynek nevezi magát, ami azonban csak annyit jelent, hogy semmiből sem részesülhet, ami jó és szép és igaz a világban. Minden csak visszfény benne, hamisság, elfuserált utánzat. Olyan ez a lény, mint egy lenről felfelé részútosan megrövidülő, fej nélküli automata, aminek végtagjai, mint kaszások letépett lábai, összevissza csapkodnak. És képtelen önmagára visszahajolni, hogy rájöhhessen, ki is ő. Képtelen kívülről látnia önmagát, nem tudja összefogni kinézetét. Ezért fejében egy darabjaira hullott test él. Levágott végtagok, remegő belsőségek, boncoláshoz kipreparált szervek képe kering esetlenül egymás mellett odabent. Ami pedig bent van, az egyből ki is kerül. Mintha egy fejben lévő álomvilágot szóránának szét a térben. A belsőt először rávetítenék a külsőre, majd teljesen össze is kevernék vele. Egy Hieronymus Bosch ecsetjére kívánczó világot. Meg ahogy ott állnak mindannyian, tehetetlenül, képtelenül a változásra, langyos testmelegük, bűdös kipárolgásuk mágikus körébe vonva, mint korlátlanul manipulálható mónások rendezetlen halmaza.

Ki tud itt bármit tenni?

Ki tud itt rendet teremteni?

Idáig Anáhita azt hitte, semmi nincs úgy magába zárva az Univerzumban, mint egy kavics. De ezek a lények még a köveken is túltesznek. Na nem a zártságukkal, hanem kimozdíthatatlanságukkal, szétesettségükkel. Hol van a felmagasodó ember, Michelangelo Dávidja, hol van a büszke Prométheusz, aki majd ellopja a tüzet az istenektől, hogy az embereknek adja? Hol van a fausti ember, aki csak a végtelen tér utáni vágyban, a meghódíthatatlannak látszó, különös erőfeszítést kívánó célok felé törő akaratban talál értelmet magának? De nem kell ilyen messzire előreszaladni az időben. Megint beletekint Anáhita az emberek fejébe. Értelmet lát ott, meg érzelmet meg akaratot, szándékot. De nem egymásra épülve, egymást átszínezte, áthatva. Ahol tudásnak kellene lennie, ott téveszmék, hitforgácsok röpködnek szerteszét. Az áradó érzelmek helyett a bántottság, a sokkoltság

gubancai, tekervényei foglalják el a helyet. Az önutalat a másik általi megváltás kiapadhatatlan szomjával van ott összevegyülve. A sziklaszilárd akarat helyett pedig csupa odahazudott magyarázkodást talál. Egymástól függetlenül szólnak, zúgnak, búgnak ott bent ezek a regiszterek, mint egy bolond, ferde torony összevissza rángatott harangjai.

Még hogy homo sapiens. Omelette – egy francia szójáték jut Anáhita eszébe.

Ezek tojásrántotta-emberek. Egy önmagába dermedt, változatlan világba zárva.

Újra szétnéz Anáhita a hegycsúcsok fölé. De vissza is fogja tekintetét, nehogy, ha önkéntelenül is, újra beindítsa a bércek árnyjátékát, nehogy megszólaltathassa a tér zenéjét. Most úgy akar látni mindent, ahogy van. Kopáran, letaroltan, végletesen. Mintha eddig nem így látott volna. Kövek, kövek, csak kövek. Ezt látja maga előtt. Akár a lepusztult meddőhányók. Amelyeknek változását legfeljebb az évmilliók alatt a sziklákról lepergő gyűszűnyi homok méri. Megszólaltatásukra csak a téli fagy jeges, sivár ropogása képes. Ilyen világot akartunk magunknak? – kérdi magától. Ezt akarjuk díszletül megjelenésünk sugárzó fenségének, kiapadhatatlan szerelmünknek, világaink harcának? Meg lent, a mélyben az emberek. Gyámoltalan, világtalan lények. Borzasztó lehet csak előre nézni – rázkódik össze Anáhita. S úgy várni, esdekelni a feltűnőt. Miközben hátadban csak növekszik, növekszik a sötét. És bármerre kapkodod riadtan a fejed, nem tudsz magad mögé pillantani. Bármerre lépsz, mint hatalmas, ragacsos szurokfoltot, a csillagtalan eget húzod, vonszolod magad mögött. Nem tudod lerázni magadról az árnyaidat, a félelmeidet.

Ennél még vakon létezni is jobb. Hiszen ha lecsukódik a szem, az egész test fordul kifelé. Felerősödik a hallás, kifinomul a szaglás, kifeszül és áttetszővé válik a bőr. Érzékelni kezdenek a csontok, a körmök, a fejbőr, a talp, a hát, a derék. A hasfalban zúgni kezdenek a vérkörök, nyugtalankodni, forrongani kezd a szív, a tüdő, a belek, a gyomor.

Valahol ilyen lehet istenként tapadni a világra. Ilyen lehet csak fényben állni és lemetszett héjú szemgolyókkal figyelni a világ felgyűrődött tengereinek sötétzöldes, moccanatlan tömegét.

Közben pedig borzongani a beszorítottságtól, a szűkösségtől.

Ami pedig nem is a tiéd.

Mint egy anya, aki alvó gyermeke fölé hajol, úgy közeledik Anáhita az emberekhez. Hagyja, hogy belé hatoljon félelmük, bizonytalanságuk, této-vaságuk. Hagyja, hogy áthassák ezek az érzelmek, és munkálkodni kezdje-

nek benne. Hagyja, hogy álmuk az ő álma is legyen, és rajta keresztül vetüljön ki a valóságra.

Egy új világról mesél ez az álom. Egy olyan világról, amit nemcsak kövek alkotnak, hanem felcsendülő hangok, fodrozódó hullámok. Ahol megállíthatatlanul csak jön és megy a víz, minden belőle fakad fel, és oda is tér vissza. A tiszta virtualitást hordozza, amit nem lehet formák közé szorítani. Nem lehet megtelepedni ebben a világban, nem lehet benne lakozni, mert előtte van minden helynek, megtelepedésnek, megnyilvánulásnak. Mégis, aki belémerül, megifjodik, és energiával töltődik fel. Elég érintkezni vele, máris termékennyé, ihletetté válik tőle bárki. Hiszen lemossa a bűnt, a fáradtságot, a közönyt, gyógyítja a bajt, a betegségeket, az idő ütötte sebeket. Aki belemerül, meghal régiként, ahhoz, hogy megújnodva szülessen újra. Tiszta, áttetsző remegésén akár a jövő is átsejlik. Sőt, még az időt, a történelmet is eltörli, hogy, ha csak egy pillanatra is, helyreállítsa az eredeti teljességet.

Mégis távol van mindenektől. Távol van azoktól az emberektől is odalent. Pedig, mint villám az éjszaka egén, mindenben ott cikázik a változás. Csak végig kell menni a repedéseken, hogy valami új, eddig sosem látott türemkedjen ki a régeből. De meg kell tudni nyílni erre. Az embereknek kell megnyílniuk – hangsúlyozza Anáhita. „Nektek” – kezével int a magyaltölgy alatt szédelegve álldogáló embercsoport felé. Mintha láthatnák. Mintha hallgathatnának rá.

Most érzi másodszor, mennyire tehetetlen tud lenni egy isten. Akiben csak hinni lehet, mert csak a hit ad neki valóságot, erőt, csak ez a hit készíti cselekvésre.

„Csak nehogy hinni kezdjenek!” – rándul össze a sziklaormon. Hiszen a hívők olyanok, mint az alvójárók, a holdkorosok: a láthatatlanra bízzák magukat. Átugorják ezt a fénytől szenvedő világot. Itt szeretné tartani az embereket, ebben a világban – ezt érzi Anáhita. A láthatóra, az elmúlástól felragyogóra szeretné bízni őket. Amit ő is annyira megszeretett itt a kopár csúcsok fölött. De azt is tudja, ha csak az ösztön fogja irányítani őket, ezután is ott fognak üzekedni a mocsokban. Ezért kellene a vágy tükörtermébe bevonszolni őket. Két egymással szembeállított tükör végtelenülő labirintusába. Ott tud csak igazán felszítódni, lobogni a vágy.

Valamit szembe kell állítani velük. Valamilyen képet, imágót, amiben viszontláthatnák magukat. Ami úgy töri ketté a világot, hogy attól még a világ egyben marad. Magába fogadja, felmutatja, de nem emészti el az arcát. Valami olyasmire van szükség, ami egyszerre véges, s ennyiben felfog-

ható, másrészt végtelen, tehát felfoghatatlan. Valamilyen lágy elemre, gyökérzetre, ami mély, tápláló, átláthatatlan, könnyen zavarodó, de könnyen ki is tisztuló. Üdítő, viharos, bűbájosan vonzó, s tele van rejtett édességekkel, titokzatos szörnyekkel. Egyfelől csodálatos, csábító, másrészt rémisztő, utálatos, iszonyú. Nyugtalanító, mértéktelen, különös. Valami olyasmit kell az emberrel szembeállítani, a fejébe plántálni, amit nem tud átfogni, befogni, ami hiányt kelt benne, előre úzi a képzeletét, és arra kényszeríti, hogy megpróbálja betölteni a hiányt, a szétszóródásból visszahúzni az értelmet. Mélység kell, ami azonban nem nyeli el őket, szakadék, ami fölé mulandóságból formák keletkeznek. Ami távol van, de nem megközelíthetetlen, aminek megközelítése azonban kihívja, próbára teszi az elindulót. Olyan nyitottság, ami nem esetlegesség, ami nem a szenvedélyek uralmát jelenti. Ami úgymint eredet, hogy pontosan körülhatárolhatatlan, megjelölhetetlen.

Mint egy magashegyi tó.

És ki se kellett mondania ezt, el sem kellett gondolnia. Hiszen az istenek nem gondolkodnak. Gondolkodásuk maga a cselekvés. Mindig csak az egyetlen lehetőség útját járják. Ezért nem indított el semmit Anáhita, de nem is tett semmit. Csak megint, de most már utoljára, visszalépett a tiszta lehetőségek állapotában, miközben azért érezte, ahogy a világűrrel teli szél az arcát perzseli. Ebből azonban nem látszott semmi. Csak annyi történt, hogy átszakadt az ég, és vizek kezdtek ömleni odafentről. Zuhogott, zuhogott az eső, és lassan feltöltötte a hegycsúcs alatti katlan alját.

Utoljára még egy óriási kő vált le a hegycsúcsról, mennydörgő robajjal zuhant a tóba, hatalmas, siető hullámokat vetve.

Anáhita meghasadt, a vérző szíve.